

ปรัชญาอันสำคัญใจ

How to important of Philosophy

นิพนธ์ อินทรวิสัญญา*
Nipon intarawisit

บทคัดย่อ

ปรัชญาเกิดขึ้นพร้อมกับมนุษย์ และวิวัฒนาการควบคู่กันมากับมนุษย์เรา กล่าว คือ มนุษย์รู้จักคิดตั้งแต่ยุคแรก จากการคิดนั้นก่อให้เกิดปัญญาเป็นปรัชญา เมื่อมนุษย์วิวัฒนาการเจริญมาเรื่อยๆ ความคิดและปัญญาของมนุษย์ก็วิวัฒนาการเจริญขึ้นเป็นลำดับควบคู่กันมา จนปรากฏให้เราเห็นได้ศึกษากันอยู่ในปัจจุบัน และจะต้องวิวัฒนาการต่อไปในอนาคต ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางที่เจริญหรือเสื่อมก็ได้ มนุษย์เราในแต่ละยุคแต่ละสมัย ย่อมจะมีแนวความคิดและจุดสนใจแตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เพราะมนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยปกติแล้วมนุษย์จะคิดอันก่อให้เกิดปัญญานั้นก็เพราะสิ่งเร้าหรือแรงจูงใจ ซึ่งอาจจะมาจากภายนอกหรือเกิดยุคสมัยนั้นๆ จึงคิดในเรื่องต่างๆ เหล่านั้นได้ โดยปกติแล้วจะถือว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลสำคัญยิ่ง แม้ว่าแนวความคิดของมนุษย์อันก่อให้เกิดปัญญา กลายเป็นปรัชญานั้น จะมีวิวัฒนาการที่แตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย เราก็สามารถกล่าวสรุปได้ว่า การวิวัฒนาการแห่งปรัชญามี 3 สายคือ ปรัชญาทางธรรมชาติ ปรัชญาทางวิทยาศาสตร์ และปรัชญาทางศาสนา

คำสำคัญ : ปรัชญา, ความสำคัญ

Abstract

The philosophy was happened and evolution in the same time with a human that is to say a human thinks since the age first from that analysis causes the intellect become to the philosophy. The later the thought and the intellect of a human that the development thrives to go up in concurrently order come to the present and the future that will drive both of good or worse. The human in each age have a different opinion and interested in because of a human stays beneath the influence of different environment that cause to push intellect grow up. The different evolution in each the age have three ways as follow the natural philosophy, the scientific philosophy and the religion philosophy.

Key words: Philosophy, Important.

บทนำ

มนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม ต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม อยู่กันเป็นหมู่คณะต่อมามนุษย์ก็พัฒนาสังคมของพวกเขาเป็นหมู่บ้าน เป็นตำบล เป็นอำเภอ เป็นจังหวัด การพัฒนาครั้งสำคัญของมนุษย์ก็คือ การรวมตัวกันขึ้นเป็นประเทศต่างๆ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

---

* อาจารย์ประจำคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

มนุษย์ในสมัยโบราณ ได้พบเห็นปรากฏการณ์ต่างๆทางธรรมชาติ เช่น ฝนตก พายุ ลมพายุ น้ำท่วม ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ และดวงดาวต่างๆบนท้องฟ้า ปรากฏการณ์ต่างๆ ดังกล่าว ทำให้มนุษย์เกิดความสงสัยว่า สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ใครเป็นผู้บันดาลให้เกิดขึ้น ความสงสัยต่างๆ นานา ของมนุษย์ นี้แหละเป็นบ่อเกิดของปรัชญา

ต่อมา เมื่อความสงสัยของมนุษย์ ได้รับการสืบหา ค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อตอบสนองเพื่อแก้ความสงสัยเหล่านั้น และเมื่อได้พบความจริงแล้วนั้น ก็กลายเป็นวิทยาศาสตร์ไปส่วนที่ยังไม่พบความจริง หรือยังพิสูจน์ไม่ได้ ก็คงเป็นหน้าที่ของปรัชญาที่จะสืบหา ค้นหาความจริงต่อไป

ความหมายของปรัชญา

ก่อนที่จะได้ศึกษาเรื่องของปรัชญา ควรที่เราจะได้ทราบถึงความหมายที่แท้จริงของคำว่า “ปรัชญา”² ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Philosophy” เสียก่อน เพื่อจะได้ไม่เกิดความยุ่งยากใจขึ้นในภายหลัง เพราะว่าความหมายของคำว่า “ปรัชญา” นั้นหาได้ตรงกับคำว่า “Philosophy” จริงๆ ไม่ ถ้าเราไม่ศึกษาความหมายอันแท้จริงของคำนี้ก่อนแล้ว อาจทำให้เข้าใจผิดคิดว่า “ปรัชญา” กับ “Philosophy” มีความหมายตรงกันทีเดียว

คำว่า “ปรัชญา”³ ตามรูปศัพท์มาจากคำสันสกฤต 2 คำ คือ “ปร” กับ “ญา” คำว่า “ปร” แปลว่าประเสริฐ และ “ญา” แปลว่า ความรู้ คำว่า “ปรัชญา” จึงแปลว่า “ความรู้อันประเสริฐ”⁴ ซึ่งหมายถึงความรู้ที่เกิดหลังจากสิ้นความสงสัยแล้ว นี้แหละที่นับเป็น มูลรากแห่งปรัชญา และตัวปรัชญา ก็คือการอธิบาย ตรัสรู้ตามหลักเหตุผล⁴

ส่วนคำว่า “Philosophy” มาจากคำภาษาละติน 2 คำ Philo กับ Sophia คำว่า “Philo” แปลว่า “ความรัก” และ “Sophia” แปลว่า “ความรู้” เพราะฉะนั้น Philosophy จึงแปลว่า “ความรักความรู้”⁵ ความรู้หรือปัญหาในที่นี้หาได้หมายถึงเพียงความรู้ทั่วไปเท่านั้น แต่ยังหมายถึง การตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ในชีวิตโดย ความเป็นธรรมอีกด้วย

แต่ว่าความรู้ที่มีขอบเขตจำกัด จึงพ้นวิสัยที่ใครคนใด คนหนึ่ง หรือคนทั้งโลกจะเข้าถึงได้หมด Pythagoras ซึ่งเรียกตัวเองว่าเป็น Philosophe คนแรกเป็นชาวกรีกเกิดประมาณ 50 ปีก่อน พ.ศ. ได้อธิบายว่า ความรู้ (wisdom) เป็นของพระเจ้าแต่เพียงองค์เดียวเท่านั้น เพราะฉะนั้นปรัชญาเมธี จึงเป็นเพียง “ผู้ที่รักในความรู้” เท่านั้น หาได้เป็น “เจ้าของความรู้” ไม่ เช่นเดียวกับบุรุษที่แสวงหาสตรียุติ หาได้เป็นเจ้าของสตรีจริงๆ ไม่ เจ้าของสตรี คือมารดาบิดาของสตรีนั้น “ความรู้” ที่ปรัชญาแสวงหาเหนือสิ่งอื่นใด ก็คือความรู้เกี่ยวกับ Being อะไรคือ Being อะไรคือ non-Being แล้วถ้าหากกว่าจะมีความแตกต่างกัน ระหว่าง Being กับ non-Being แล้วละก็ อะไรเล่าคือ คือความแตกต่างกันของมัน

คำว่าตรงกับภาษากรีกว่า Philosophos จะอย่างไรก็ตาม เมื่อสรุปแล้วก็คือ ความไม่รู้แจ้งนั่นเอง เป็นบ่อเกิดของ Philosophy ซึ่งเราแปลว่า ปรัชญา ซึ่งแม้จะไม่ตรงกันนักก็ตาม และที่ว่าเป็นเรื่องใหม่ ก็เพราะดูจะเป็นของใหม่สำหรับคนไทย ที่ข้าพเจ้าว่า Philosophy กับปรัชญา มีความหมายไม่ตรงกันนัก ก็เพราะว่าปรัชญานั้นหมายถึงตัวปัญญา ซึ่งเป็นตัวความรู้ที่เกิดจากการสิ้นความสงสัยแล้ว ส่วน Philosophy ยังอยู่ในข่ายแห่งความประหลาดใจ หรือความสงสัยอยู่ แต่ว่าเมื่อใดความสงสัยในสิ่งต่างๆ หดไปหมด มันก็จะสลายตัวจากความเป็น Philosophy ทันที ดังที่เบอร์ทรันด์ รัสเซลล์ นักปรัชญาชาวอังกฤษกล่าวไว้ว่า “Philosophy” ก็คล้ายกับวิชาอื่นๆ นั่นเอง คือในเมืองแรก เราก็มียุติมุ่งหมายอยู่ที่ตัวความรู้ ความรู้ที่ปรัชญามุ่งหมายถึง ก็คือความรู้ชนิดที่ให้เอกภาพ และระบบแก่โครงสร้างของศาสตร์ต่างๆ และเป็นความรู้ชนิดที่อำนวยความสะดวกการตรวจสอบพื้นฐานต่างๆ แห่งความแน่ใจจริงๆ ความเชื่อถือ และยึดมั่นของเราอย่างแน่วแน่ แต่เราไม่อาจยืนยันได้ว่า ปรัชญามีมาตรการแห่งความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่มากใดๆ ในความ

² สุเมธ เมธาวิทยากุล, ปรัชญาเบื้องต้น, (วิทยาลัยครูลำปาง, 2528), หน้า 1.

³ สวามี สัตยานันทบุรี. ปาฐกถา. (กรุงเทพมหานคร, พิมพ์ครั้งที่ 2), หน้า 8.

⁴ สวามี สัตยานันทบุรี. ปาฐกถา. (กรุงเทพมหานคร, พิมพ์ครั้งที่ 2), หน้า 17.

⁵ Anne Frematle. The Great Ages of western, Vol.I, The Age of Belief, P.gm

พยายามที่จะให้คำตอบปัญหาต่างๆ อย่างเด็ดขาด ถ้าหากว่าท่านจะถามนักคำนวณ นักศึกษาแร่ธาตุ นักประวัติศาสตร์ หรือผู้เชี่ยวชาญ ในวิชาการสาขาอื่นใดก็ตามว่า อะไรคือโครงร่างแห่งความจริง ที่แน่นอนที่ศาสตราจารย์เขายืนยันอย่าง แน่ชัด คำตอบของเขาก็จะกินเวลานานมากทีเดียว มากจนท่านเบื่อก่อนที่จะฟังนั่นแหละ แต่ถ้าท่านจะตั้งปัญหาต้อง สารภาพว่า การศึกษาของเขายังไม่ประสบผลสำเร็จจริงจังตั้งที่ศาสตร์อื่นๆ ได้ประสบผลมาแล้ว นับว่าเป็นความจริงอยู่ อย่างหนึ่งเหมือนกัน ทั้งนี้ก็เพราะความจริงมีอยู่ว่าความรู้ที่แน่นอนเกี่ยวกับสิ่งใดก็ตาม กลายเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ขึ้นมา สิ่งนั้นก็หมดสภาพความเป็นปรัชญา และกลายเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งต่างหากขึ้นมาทันที การศึกษาเกี่ยวกับดวงดาว ต่างๆ ซึ่งเดี๋ยวนี้ได้กลายเป็นวิชาดาราศาสตร์ไปแล้วนั้น เดิมทีเดียวก็รวมอยู่ในวิชาปรัชญาหนึ่ง⁶

งานอันยิ่งใหญ่ของ Isac Newton เดิมทีเรียกกันว่า “หลักการคำนวณเกี่ยวกับ ปรัชญาธรรมชาติ” ในทำนอง เดียวกันการศึกษาเกี่ยวกับจิตของมนุษย์ ซึ่งจนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ ยังถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งวิชาปรัชญานั้น เดียวกัน แยกออกจากวิชาปรัชญาไปเป็นวิชาจิตวิทยาแล้ว ดังนั้นถ้าท่านในขอบเขตกว้างๆ แล้ว ความไม่แน่นอนแห่งวิชา ปรัชญานั้น เป็นสิ่งที่คล้ายๆ จะเป็นจริงมากกว่าที่จะเป็นจริง ๆ นั่นคือปัญหาต่างๆ ที่พอจะหาคำตอบที่แน่นอนได้นั้น จัดอยู่ในศาสตร์ต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันยังหาคำตอบที่แน่นอนไม่ได้ ยังคงสภาพอยู่ในรูปที่เรียกว่า “ปรัชญา” หรือ “Philosophy” ต่อไป

ในเรื่องนี้ Aristotle ซึ่งเป็นปรัชญาเมธีผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของกรีก ในสมัยโบราณได้กล่าวไว้ว่า “เนื่องด้วย ความประหลาดใจนั่นเอง ที่เป็นเหตุทำให้มนุษย์ในสมัยก่อนได้ตรึกตรองในเชิงปรัชญาเช่นเดียวกับมนุษย์ในปัจจุบันนี้ พวกเขารู้สึกประหลาดใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาใกล้ตัวนี้เอง แล้วต่อๆ มากก็ขยายขอบเขตกว้างออกไปทีละน้อยๆ พร้อมกับเพิ่มความสงสัยมากขึ้นทุกทีๆ เช่นได้ขยายวงกว้างออกไปจนถึงปัญหาเกี่ยวกับ ปรากฏการณ์ต่างๆ ของดวง จันทร์ ดวงอาทิตย์ และดวงดาวต่างๆ รวมทั้งการสร้างโลก และการสร้างจักรวาลด้วย แต่ผู้ที่มีความมุ่งมั่นและเต็มไป ด้วยความประหลาดใจนั้น จะรู้สึกตนเองว่าตกอยู่ในห้วงอวิชชา เช่นเดียวกับผู้ที่มีความรัก มีความสนใจในสิ่งลึกลับ หรือ เรื่องที่ลึกลับมหัศจรรย์ต่างๆ ชื่อว่าตกอยู่ในทางเดียวกันกับผู้ที่มีความรักในปัญญานั้นเอง ทั้งนี้เพราะว่าความลึกลับ มหัศจรรย์ทั้งหลาย ก็ล้วนถูกสร้างขึ้นมาจากสิ่งประหลาดมหัศจรรย์ทั้งหลายนั่นเอง ดังนั้นถ้าหากมนุษย์นึกตรึกตรอง เพื่อจะหลีกเลี่ยงวิชาแล้ว ก็ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าเขาทั้งหลายกำลังแสวงหาตัวปัญญาก็เพื่อที่จะได้รู้มันเอง หาใช่ เพราะเพื่อว่าปัญญานั้นจะนำความก้าวหน้าใดๆ มาให้ตนไม่ ข้อนี้ก็จะเห็นได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งนี้เพราะว่าหลังจาก ที่ได้รับสิ่งนั้นทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อความผาสุก และความสะดวกสบายแห่งชีวิตแล้ว เราจะเริ่มหา ความรู้นี้ (คือปรัชญา) เพื่อประโยชน์ภายนอกอื่นใดที่เราอาจจะได้รับก็หาไม่ได้ แต่ศาสตร์ชนิดนี้นับว่าเป็นศาสตร์ หนึ่งในหลายๆ ศาสตร์เท่านั้น ที่นับว่าเป็นศาสตร์ที่มีเสรี เพราะว่ามันเป็นศาสตร์เดียวเท่านั้น ที่มีอยู่เพื่อตัวมันเอง เช่นเดียวกับที่เราเรียกคนรับใช้ตนเอง และไม่ยอมรับใช้คนอื่นว่าเป็นเสรีชนฉะนั้น แม้ว่าศาสตร์อื่นๆ ทุกๆ ศาสตร์จะมีความจำเป็นมากกว่าปรัชญาก็ตาม แต่ก็ไม่มีศาสตร์ใดเลยที่จะวิเศษไปกว่า “ปรัชญา”⁷

นอกจากนั้น ยังมีนักปรัชญาอีกหลายท่าน ที่ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาไว้อย่างซ้ำๆ แบบปรัชญา เช่น Will Durant ได้กล่าวไว้ว่า “Philosophy” ก็คือการแปลความหมายของเรื่องที่ไม่ทราบ เช่น วิชาอภิปรัชญา อย่างสงสัยหรือ การแปลความหมายของสิ่งที่ทราบเหมือนกัน แต่ยังไม่แจ่มแจ้งเช่นวิชา

อริยศาสตร์และปรัชญาการเมืองเป็นต้น Philosophy จัดว่าเป็นสนามเพลาะแนวหน้าในอันที่จะโอบล้อม ความจริง ศาสตร์ต่างๆ เป็นเหมือนอาณาเขตหรือพื้นที่ซึ่งยึดได้แล้ว และเบื้องหลังของศาสตร์ต่างๆ นั่นก็คือเขตแดนที่ ปลอดภัยที่ความรู้และศิลปะจะใช้สร้างโลกอันไม่สมบูรณ์และมหัศจรรย์ของเราขึ้นมา ดูเหมือนว่า Philosophy ได้ทั้งผล

⁶Russell. The Problems of Philosophy, Home University Library of Knowledge, No, 35, New York: Holt, nodate, P. 239.

⁷Bakewellcharles Montague. Source Book in Ancient Philosophy, p. 296

แห่งชัยชนะของตนไว้ให้แก่ศาสตร์ต่างๆ ซึ่งเปรียบเสมือนลูกสาว แล้วตัวเองก็ผ่านไปสู่วิชาที่คลุมเครือ และยังไม่พบต่อไป ศาสตร์ต่างๆ ให้ความรู้แก่เรา แต่ปรัชญาอย่างเดียวเท่านั้นที่สามารถให้ปัญญา (wisdom) แก่เราได้⁸

อีกผู้หนึ่งคือ Herman Lotze ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ Philosophy ไว้ว่า “Philosophy” เปรียบเสมือนมารดา ซึ่งถูกลูกออกตัวยุทธ์ทำให้ได้รับบาดเจ็บนั่นเอง ครั้งหนึ่ง Philosophy เป็นวิชาที่ครอบคลุมไว้ซึ่งสรรพวิชา วิชาคณิตศาสตร์และดาราศาสตร์ วิชาฟิสิกส์ และสรีรศาสตร์ล้วนเกิดจากวิชา Philosophy ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าวิชาอริยศาสตร์และการเมืองเลย แต่ต่อมาไม่ช้าพวกลูกสาวทั้งหลายเหล่านี้ก็ตั้งหลักฐานของตนเองได้มั่นคง แต่ละวิชาจะพยายามตั้งหลักฐานแต่เนิ่นๆตามสัดส่วนของมัน แล้วมันก็ได้เจริญพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งกว่ามารดาทั้งๆที่อยู่ภายใต้ของมารดาชื่อ “Philosophy”⁹

เบอร์ทรัน รัสเซลล์ ปรัชญาชาวอังกฤษ ได้ตีคุณค่าแห่งปรัชญาไว้อย่างน่าฟังว่า “ตามความเป็นจริงแล้วคุณค่าแห่งปรัชญานั้น ส่วนมากเราจะแสวงหาได้ในความไม่จริงจางแน่นอนของมันนั่นเอง ผู้ที่ไม่มีหัวใจทางปรัชญาเลย” จะปล่อยให้ชีวิตล่วงเลยไปวันหนึ่งๆ อย่างเต็มไปด้วยความอิจฉาริษยา กัน ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดจากสามัญสำนึกบ้าง เกิดจากความเชื่อถืออันติดเป็นนิสัยสันดานที่มีมีอยู่ในยุคของเขา หรือในชาติของเขาบ้าง และเกิดจากความแน่ใจที่เจริญขึ้นในจิตใจของเขา โดยที่เหตุผลที่สุขุมลึกซึ้งของเขามีได้ให้ความร่วมมือหรือยินยอมเห็นชอบด้วยเลยบ้าง สำหรับบุคคลประเภทนี้ โลกดูเหมือนจะกลายเป็นสิ่งแน่นอน มีที่สิ้นสุด ปรากฏเห็นอย่างแจ่มชัด สิ่งธรรมดาสามัญทั้งหลายหาได้ก่อให้เกิดปัญหาใดๆ ขึ้นมาไม่ และความอาจเป็นไปได้ที่เราไม่ค่อยจะคุ่นคุ่นตาคันนั้น ย่อมถูกพวกเขาปฏิเสธอย่างเหยียดหยามแต่ตรงกันข้าม พอเริ่มมองเห็นเป็นปรัชญาออกมา เราก็จะพบว่า แม้สิ่งที่เราพบเห็นอยู่ทุกวัน ที่เป็นธรรมดาอย่างที่สุด ก็จะไปสู่ปัญหาต่างๆ ซึ่งแต่ละปัญหา จะได้รับคำตอบเพียงแง่เดียวเท่านั้น หากคำตอบที่สมบูรณ์จริงๆ ไม่ได้เลยปรัชญาแม้จะไม่สามารถบอกความจริงให้เราทราบได้จริงๆว่าอะไร คือคำตอบที่ถูกต้องต่อปัญหาที่ความสงสัยได้เกิดขึ้น แต่มันก็สามารถแนะนำให้เราเห็นความเป็นไปได้มากมาย ซึ่งจะทำให้ความคิดของเราขยายตัวกว้างขวางออกไป และจะปลดปล่อยเราเป็นอิสระจากขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่บีบรัดตัวเราอยู่ ดังนั้นเมื่อปรัชญาทำให้ความรู้สึกเกี่ยวกับความจริงแท้ของเราที่ว่าสิ่งทั้งหลายคืออะไรกันแน่ลดน้อยลงได้มันก็ย่อมได้ชื่อว่าเพิ่มพูนความรู้ของเราให้มีทิวทัศน์มากขึ้นว่ามันอาจเป็นอะไร มันจะขจัดอะไรบางอย่างที่เป็นความรู้สึกค่อนข้างจะอวดดีถือดีเกินวิสัยที่จะเข้าใจได้ของผู้ที่ไม่เคยเดินทางเข้าไปสู่เขตแดนแห่งความสงสัยเสรีทั้งหมดไปได้ และจะทำให้ความรู้สึกประหลาดใจของเรามีชีวิตชีวาอยู่เสมอ โดยการแสดงสิ่งต่างๆ ที่เรารู้สึกคุ้นเคยดีแล้วนั้นในแง่ที่เราไม่ค่อยจะคุ้นเคยนัก

“นอกจากประโยชน์ในการแสดงให้เห็นความอาจเป็นไปได้ที่คาดไม่ถึงแล้วปรัชญายังมีคุณค่า ซึ่งบางทีจะนับว่าเป็นคุณค่าที่สำคัญยิ่งก็ได้ ทั้งนี้ตามคุณค่าที่ปรัชญา คิดคำนึงถึง และโดยอาศัยความเป็นอิสระจากวัตถุประสงคที่แคบๆเป็นส่วนตัว ซึ่งเป็นผลมาจากความคิดคำนึงนี้ ชีวิตมนุษย์ที่ดำเนินไปตามสัญชาตญาณนั้น จะถูกกักอยู่ในวัฏจักรแห่งผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งอาจหมายรวมไปถึงครอบครัวและเพื่อฝูงด้วย แต่ทั้งนี้มิได้เฟื่องไปถึงโลกภายนอกเว้นเสียแต่ว่ามันจะช่วยหรือกักสิ่งๆ ที่เข้ามาสู่วัฏจักร แห่งความปรารถนาแห่งสัญชาตญาณนั้นทั้งนี้เมื่อเอาไปเปรียบเทียบกับชีวิตแบบของนักปรัชญา ซึ่งมีอะไรบางอย่างที่สงบและเป็นเสรีแล้ว โลกแห่งผลประโยชน์ส่วนตัวอันเป็นไปตามสัญชาตญาณนั้น ก็เป็นโลกเล็กๆ ที่เรานำไปวางไว้ท่ามกลางแห่งโลกที่ทรงอำนาจ และยิ่งใหญ่ ซึ่งจะทำให้ลายโลกส่วนตัวของเราให้เป็นภัสสมชูลีไปได้ นอกเสียจากว่า เราจะขยายผลประโยชน์ของเราออกไปครอบคลุมนอกไว้ได้ นอกเสียจากว่า เราจะขยายผลประโยชน์ของเราออกไปครอบคลุมภายนอกไว้ได้ทั้งหมดเท่านั้น เราจึงจะรักษาตัวอยู่ได้ โลกแห่งผลประโยชน์ส่วนตัวนั้น ก็คล้ายๆกับกองทหารรักษาการอยู่ในป้อมที่ถูกล้อมซึ่งทราบดีว่าข้าศึกได้ล้อมไว้ทุกด้าน มาให้ตนหลบหนีไปได้ และในที่สุดจะต้องยอมจำนนอย่างที่จะหลีกเลี่ยงมิได้ ในชีวิตแบบนี้ ย่อมจะหาสันติสุขมิได้ จะมีก็แต่การต่อสู้อยู่ตลอดเวลา ระหว่างความรบเร้าแห่งตัณหาและความกะปลกะเปลี้ยแห่งพลังใจ ถ้าหากว่า

⁸ Durant, Will. The story of Philosophy, (New York : Simon and Schuster), pp. 2-3.

⁹ Lotze, Herman. Mierocosmos, Volz, (New York Seribner, 1888), p. 345.

ชีวิตของเรา เป็นชีวิตที่ยิ่งใหญ่และเป็นอิสระเสรีละก็ เราก็จะต้องหลบหนีจากที่คุมขังนี้ และจากการต่อสู้ไปไม่ได้ไม่โดยวิธีใดก็วิธีหนึ่งอย่างแน่นอน”¹⁰

วิวัฒนาการแนวคิดทางปรัชญา

หนังสือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หน้า 511 ได้ให้ความหมายของคำว่า ปรัชญา ไว้ว่า “วิชาที่ว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง” หมายความว่า “ปรัชญา” มีหน้าที่ค้นหาความรู้เกี่ยวกับความจริงของสรรพสิ่งทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เนื่องจากปรัชญาเป็นวิชาที่เก่าแก่ที่สุด เป็นวิชาแรกที่มนุษย์เคยมีมา จึงมีอายุยาวนานที่สุด นักวิชาการจำแนกปรัชญาไว้เป็นสองลักษณะตามอายุและการ คือปรัชญาที่ไม่เป็นระบบ กับปรัชญาที่เป็นระบบ

จันงศ์ ทองประเสริฐ กล่าวไว้ว่า “ปรัชญาที่ไม่เป็นระบบเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ตั้งคำถามหรือตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับคำตอบเมื่อเกิดความสงสัยในปรากฏการณ์รอบตัวก่อนแล้วค่อยขยายตัวเป็นวงกว้างออกไป จนกระทั่งสงสัยในสิ่งที่มองไม่เห็น พฤติกรรมของมนุษย์โบราณที่มีความสงสัยในสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นเพราะมนุษย์มีความสนใจ มีความอยากรู้ในสิ่งที่ตนสงสัย จึงพยายามตรึกตรองหาเหตุและผล จึงถือว่ามนุษย์สมัยโบราณมีหลักในการมองโลก แต่สมัยโบราณนั้นผลของการมองโลกยังไม่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร”¹¹

สำหรับปรัชญาที่เป็นระบบเกิดขึ้นในตะวันตก ที่อาณาจักรกรีกโบราณประมาณ 2,700 ปีมาแล้ว และในตะวันออกที่อินเดีย สมัยพระเวทก่อนพุทธกาล อาณาจักรกรีกโบราณเป็นแหล่งกำเนิดของ Philosophy ก่อนคริสต์ศักราชโดยซาเลส แห่งไมเลตุส เป็นคนแรกที่พยายามสืบค้นหาปฐมธาตุของสรรพสิ่ง แต่คำว่า Philosophy ยังไม่มีใช้ในสมัยนั้น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ซาเลสก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งความคิดทางด้านปรัชญา ต่อมาปีทาโกรัส (Pythagorus) ซึ่งเรียกตัวเองว่า Philosopher คือปรัชญาเมธี เป็นคนแรก คำนี้หมายความว่า เป็นเพียงผู้รักในความรู้เท่านั้น ไม่ใช่เจ้าของความรู้จริงๆ พระผู้เป็นเจ้าของความที่แท้เป็นเจ้าแห่งความรู้ ต่อมาเพลโตได้ทำให้ปรัชญาเป็นศาสตร์ที่โดดเด่นขึ้นมาโดยเน้นกระบวนการทางความคิด ซึ่งเป็นวิธีการของปรัชญา ลักษณะปรัชญาของเพลโตเป็นจิตนิยมล้วน (Idealism) ส่วน อริสโตเติล หันไปสนใจทางด้านวัตถุมากขึ้นในระยะหลังๆ สมัยหลังจากยุคนี้เป็นต้นมา เมื่อสังคมเจริญขึ้น และความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ของมนุษย์ได้สะสมเพิ่มพูนขึ้น วิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ จึงได้แยกตัวออกไปจากปรัชญาเป็นเอกเทศ เนื่องจากความคิดทางปรัชญาได้รับการพิสูจน์โดยวิธีการใหม่ คือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ แนวคิดนั้นก็กลายเป็นวิทยาศาสตร์ไป ส่วนแนวคิดที่ยังไม่ได้พิสูจน์ หรือว่าพิสูจน์ยังไม่ได้ ยังเป็นปรัชญาอีกต่อไป

ส่วนปรัชญาที่เป็นระบบในตะวันออก เกิดขึ้นครั้งแรกที่อินเดียประมาณ 3,000 – 4,500 ปี ก่อนคริสต์ศักราช คือชาวอารยันเกิดความสงสัยในปรากฏการณ์ของธรรมชาติต่างๆ เช่น ดวงดาว ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ฝนตก พายุ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า เป็นต้น ว่าน่าจะมีเทพเจ้าบังคับธรรมชาติเหล่านั้น ให้สามารถบันดาลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในเชิงให้โทษให้คุณแก่มนุษย์ แต่เนื่องจากธรรมชาติ มีมากมาย ดังนั้นเทพเจ้าจึงมีมากมายถึง 360 ตน สมัยแรกๆ พระพรหมเป็นผู้ยิ่งใหญ่เป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง จนเกิดมีคัมภีร์พระเวทขึ้น โดยพวกพราหมณ์ได้กล่าวอ้างว่าได้รับมาจากพระพรหม ต่อมาสมัยพุทธกาลมีผู้คัดค้านความคิดดังกล่าวว่าไม่มีพระเจ้า แต่สรรพสิ่งเป็นเรื่องของเหตุผลในธรรมชาติ จนทำให้เกิดปรัชญาอีกระบบหนึ่งได้แก่ ปรัชญาจรวาก ปรัชญาพุทธ และปรัชญาเซน เป็นต้น

สาขาของวิชาปรัชญา

ถึงแม้ว่าปรัชญาจะมีเนื้อหากว้างขวางครอบคลุมไปทุกสาขาของวิทยาศาสตร์ก็ตาม แต่ก็ไม่เกินขอบเขตของปรัชญา 3 สาขา ซึ่งได้จำแนกไว้ตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ ดังนี้

¹⁰Russell, Bertr and. The Problems of Philosophy, pp. 242-245.

¹¹จันงศ์ ทองประเสริฐ. ปรัชญาตะวันตกสมัยโบราณ. (แพรวพิตยา, 2518), หน้า 6-7.

1. อภิปรัชญา (Metaphysics) เป็นวิชาที่ว่าด้วยความจริงแท้ของสรรพสิ่ง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ภาววิทยา(Ontology) เป็นวิชาที่ว่าด้วยความมีอยู่ของสรรพสิ่ง(being) สิ่งที่มีอยู่จริง ย่อมเป็นสิ่งที่แท้จริง และสิ่งที่แท้จริง ย่อมเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง ความจริงสิ่งทีแท้จริงก็เป็นสิ่งอันเดียวกันกับสิ่งที่เป็นอยู่มีอยู่นั่นเอง สาเหตุที่ชื่อของปรัชญานี้มีอยู่สองชื่อ ก็เพราะเป็นคำที่ใช้ในสมัยที่ต่างกันกล่าวคือ Ontology เคยใช้มาก่อน ต่อมาสมัยหลังจึงเปลี่ยนไปใช้คำว่า Metaphysics แทน อภิปรัชญาแบ่งออกเป็นสาขาย่อยๆ ออกไปอีกได้แก่ อภิปรัชญาว่าด้วยธรรมชาติ อภิปรัชญาว่าด้วยจิตวิญญาณ อภิปรัชญาว่าด้วยว่าด้วยพระเจ้า หรือสิ่งสมบูรณ

2. ญาณวิทยา (Epistemology) เป็นวิชาที่ว่าด้วยความรู้ของมนุษย์ลักษณะของความรู้ บ่อเกิดของความรู้ ขอบเขตของความรู้ ปัญหาเรื่องความถูกต้องของความรู้ เช่น การค้นหาลักษณะที่แท้จริงของความรู้ว่าความรู้คืออะไร ความรู้เกิดจากแหล่งใดบ้าง ความรู้ของมนุษย์ มีขอบเขตจำกัดอย่างไรบ้าง ความรู้ที่เราได้รับมาจากประสาทสัมผัส ถูกต้องเป็นจริงเสมอไปหรือไม่ ถ้าหากประสาทสัมผัสไม่อาจจะให้ข้อเท็จจริงแก่เราได้ทุกกรณีแล้ว เราจะใช้อะไร แสวงหาความรู้ที่แท้จริงได้ นี่คือจุดมุ่งหมายของญาณวิทยา

3. คุณวิทยา หรืออภิปรัชญา (Axiology) เป็นวิชาว่าด้วยคุณค่าของสิ่งต่างๆ ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของความแท้จริง และมนุษย์เข้าใจซาบซึ้งถึงคุณค่านั้นด้วยกระบวนการทางญาณวิทยา คุณค่าที่กำหนดให้ศึกษาในวิชาปรัชญานี้ มี 4 ประการ คือ ความดี (จริยศาสตร์) ความงาม (สุนทรียศาสตร์) ความจริง (ตรรกศาสตร์) และความบริสุทธิ์ของจิตใจ (เทววิทยา)

ความสำคัญของปรัชญา

วิชาปรัชญามีความสำคัญมาก ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันเนื่องจากวิชาปรัชญา เป็นต้นตอของศาสตร์ต่างๆ นักปรัชญาเมธี ได้กล่าวไว้ดังนี้ว่า “วิชาปรัชญาเป็นศาสตร์ของศาสตร์ทั้งหลาย” (Science of science) ศาสตร์ต่างๆ ล้วนแตกแขนงไปจากวิชาปรัชญา เช่น วิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เป็นต้น ต่อไปจะกล่าวถึงความสำคัญของปรัชญาเป็นข้อๆ ดังนี้

1. วิชาปรัชญาเรียนแล้วนำไปประกอบอาชีพอะไรไม่ได้โดยตรง เพราะไม่ใช่วิชาชีพ แต่เรียนไปเพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น หรือเพื่อค้นหาจุดหมายปลายทางของชีวิต วิทย์ วิศทเวทย์ กล่าวว่ “บุคคลที่กระหายใคร่รู้ต้นตอของวิชาการทั้งหลายในโลกนี้ต้องศึกษาวิชาปรัชญา ซึ่งเป็นคลังแห่งวิทยาการทุกสาขาหรือบุคคลผู้มีความประสงค์จะทราบว่ตนเองเกิดมาชีวิตอยู่ทุกวันนี้เพื่ออะไรไม่มีวิทยาศาสตร์สาขาใดศึกษาเรื่องนี้ วิชาปรัชญาเท่านั้นที่สนองความต้องการนี้ได้ ดังนั้น คุณค่าของปรัชญาที่อยู่ตรงที่มันสนองความต้องการของบุคคลประเภทนี้ได้”¹²

2. ช่วยขยายขอบเขตของความคิดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ไม่เป็นคนเชื่ออะไรง่ายๆ และไม่เป็นคนงมงาย นักวิทยาศาสตร์ก็ขบคิดเฉพาะปัญหาในสาขาของตนเท่านั้น ทำให้นักวิทยาศาสตร์มีความคิดจำกัด แต่นักปรัชญามีความคิดที่กว้างขวางมองทะลุปรุโปร่งโลกนี้ จักรวาลนี้ สามารถจินตนาการได้ง่ายไม่หลงม่งาย

3. ทำให้มีจิตใจสูงส่ง เนื่องจากเนื้อหาปรัชญาเป็นการสืบค้นหาความแท้จริงที่อยู่เบื้องหลังที่ปรากฏในอุดมคติต่างๆ ได้แก่ ความดี ความจริง ความงาม และความบริสุทธิ์ของจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องที่สูงส่งกว่าโลกแห่งประสาทสัมผัส จึงทำให้จิตใจของผู้คิดปรัชญา ผู้ศึกษาปรัชญาสูงส่งไปด้วย เพราะได้สัมผัสกับเรื่องที่สูงส่ง จึงได้ยึดอุดมคติเหล่านั้นเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต ถือได้ว่าเป็นชีวิตที่ประเสริฐ

4. การคิดปรัชญา ทำให้นักปรัชญาเป็นมนุษย์พิเศษที่แตกต่างไปจากสามัญชนคนธรรมดาเป็นอย่างมากในด้านนามธรรมคือ “เป็นคนเหมือนกันแต่ไม่เหมือนกัน” กล่าวคือลักษณะทางกายภาพก็เหมือนคนทั่วไป แต่แตกต่างจากคนธรรมดาตรงที่คุณภาพได้แก่ความรู้ ความสามารถในการคิด ความสุขุมรอบคอบ ความกระตือรือร้นมีความกระหาย

¹²วิทย์ วิศทเวทย์. ปรัชญา, โครงการตำราสมาคมสังคมศาสตร์, 2518, หน้า 7-8.

ที่จะรู้ เป็นต้น ลักษณะเหล่านี้ นับว่าเป็นลักษณะของมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ อย่างที่นิตเช่ เรียกว่า “อภิมนุษย์” (Supeman) เป็นอัจฉริยะบุคคลที่สร้างผลงานดีเด่น ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ชาวโลกตลอดมา

5. ผู้ที่เข้าถึงปรัชญา ถ้าเป็นคนหนุ่มคนสาว จะมีความเยือกเย็นสุขุม รอบคอบ จะไม่เป็นคนใจร้อนตามวัย จะมีความกระตือรือร้น จะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง จะมีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป จะมีความคิดว่าตนเองเป็นคนหนุ่มคนสาวอยู่ตลอดเวลา สำหรับคนเฒ่าคนชรา ถ้ามี ปรัชญาในหัวใจ จะทำให้มีความกระชุ่มกระชวย อยู่ตลอดเวลา จะมีความกระฉับกระเฉง ทำให้เป็นคนมีชีวิตชีวา มุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อตนเองและสังคมมากขึ้น ทำให้มีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีความรู้ ความสามารถ และมีพลังในการทำงานเหมือนคนหนุ่มสาวทุกๆไป

6. ผู้ที่ศึกษาปรัชญา และเข้าถึงปรัชญาแล้ว จะรู้ถึงสาระของชีวิตจะรู้ว่าตนเองเกิดมาเพื่ออะไร จะดำเนินชีวิตอย่างไร และข้อสำคัญที่สุดคือจะไม่มีเวลาเปล่าในชีวิต จะไม่ปล่อยให้ชีวิตล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์เป็นอันขาด

เราได้ทราบความหมายของคำว่า “ปรัชญา” และความหมายของคำว่า “Philosophy” มาตั้งแต่ต้นแล้วว่าทั้งสองคำนั้นมีความหมายอย่างไรผู้เขียนจะไม่กล่าวถึงความหมายดังกล่าวนั้นอีก แต่จะขอสรุปว่าถึงแม้ความหมายของคำดังกล่าวจะไม่ตรงกันทีเดียว แต่ก็มีจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายตรงกัน กล่าวคือ มีความต้องการสืบค้นหาความจริงของสรรพสิ่ง ที่มนุษย์มีความสงสัยในปรากฏการณ์ต่างๆ ตั้งแต่ครั้งดึกดำบรรพ์ มนุษย์มีความต้องการคำตอบข้อสงสัยเหล่านั้น ดังนั้นจึงมีบุคคลบางคนหรือกลุ่มบุคคลคิดแสวงหาคำตอบความสงสัยของมนุษย์ บุคคลแรกที่จุดประกายคิดค้นหาคำตอบก็คือ ธาเลส แห่ง ไมเลตุส ที่คิดว่าน้ำเป็นปฐมธาตุของสรรพสิ่ง นับตั้งแต่นั้นมาก็มีนักปรัชญาท่านอื่นๆ ได้ช่วยกันคิดสืบค้นหาคำตอบข้อสงสัยของคนโบราณเรื่อยมา วิวัฒนาการทางปรัชญาก็ก้าวหน้ามาโดยลำดับ

เมื่อวิชาปรัชญาได้พัฒนาการอย่างต่อเนื่องแล้วก็มีการแบ่งปรัชญาออกเป็นสาขาต่างๆ เช่น อภิปรัชญา ญาณวิทยา และคุณวิทยา ทำให้วิชาปรัชญาขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ศึกษาวิชาปรัชญาว่าเป็นวิชาที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะเมื่อศึกษาจบแล้วนำไปปฏิบัติได้ จนถึงขั้นที่เรียกว่ามีปรัชญาอยู่ในหัวใจ ก็จะทำให้ผู้นั้นเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ มีนักปรัชญาท่านหนึ่งได้พูดไว้อย่างน่าประทับใจว่า “ผู้มีปรัชญาในหัวใจดีกว่าผู้มีหัวใจที่ไร้ปรัชญา”

เอกสารอ้างอิง

จำนงค์ ทองประเสริฐ. **ปรัชญาตะวันตกสมัยโบราณ**. แพร์พิทยา, 2518.

สวามี สัตยานันทบุรี. **ปาฐกถา**. กรุงเทพมหานคร. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2514

วิทย์ วิศทเวทย์. **ปรัชญา**. โครงการตำราสมาคมสังคมศาสตร์, 2518.

สุเมธ เมธาวิทยากุล. **ปรัชญาเบื้องต้น**. วิทยาลัยครูลำปาง, 2528.

Anne Frematle. *The Gneat Ages of western, Vol.I. The Aga of Belief*, p.gm

Bakewellcharles Montague. *Source Book in Ancient Philosophy*, p. 296

Durant. Will. *The story of Philosophy*. New York: Simon and Schuster, pp. 2-3.

Lotze. Herman. *Mierocosmos*. Volz. New York: Seribner. 188, p. 345.

Russell, Bertr and. *The Problems of Philosophy*, pp. 242-245.

Russell. *The Probems of Philosophy*, Home Unuversity Library of Knowledge. No. 35. New York: Holt.

Nodate, p. 239.